

Michael Christian Andersen, Ph.d. i etnologi,
Informationsspecialist ved Københavns
Universitetsbibliotek, Det Kgl. Bibliotek

Keywords: insekter, kulturhistorie, Danmark, coloradobille

EN COLORADOBILLE MELDER SIN ANKOMST

En beretning om frygten for coloradobillen i Danmark

Da coloradobillens landede i Danmark i 1949 var det kulminationen på årtiers frygt og forestillinger. I denne artikel undersøger jeg, hvordan frygten for coloradobillen – fra 1874 til dens faktiske ankomst – manifesterede sig i offentlig debat, lovgivning og ift. handelsinteresser. Gennem en analyse af avisartikler, og politiske samt hverdagslige reaktioner illustreres det, hvordan billen blev formet som aktør af samtidens forestillinger snarere end af dens biologiske egenskaber. Artiklen bidrager til forståelsen af, hvordan naturfænomener kan få kulturel og politisk betydning længe før deres fysiske tilstedeværelse.

I 1949 dukkede en bille op på dansk jord. Ikke en hvilken som helst bille, men en bille, der siden midten af det nittende århundrede havde været genstand for stor bekymring verden over. Fra 1859 og frem til 1874 havde billen gået sin sejrsgang gennem kartoffelmarkerne i USA og spredt sig fra Omaha, Nebraska, til Atlanterhavet¹ og forårsaget massive ødelæggelser af kartoffelhøsten på sin vej. Coloradobillen – som også fik tilnavnet kartoffelbillen – og dens ødelæggende effekt på en afgrøde, der havde fået tiltagende betydning i europæisk landbrug, gik ikke ubemærket hen i Danmark.

Det spændende ved coloradobillens historie i Danmark er, hvordan et lille insekts tilstedeværelse – eller blot muligheden for dens tilstedeværelse – satte gang i en lang række reaktioner i offentligheden, pressen og lovgivningen. I denne artikel vil jeg derfor undersøge, hvordan frygten for coloradobillen manifesterede sig i danske aviser, ift. handelsinteresser og i dansk lovgivning, i perioden fra 1874 til dens endelige

1 Clark 2009.

bekræftede ankomst i 1949. Herunder vil jeg forsøge at vise, hvordan frygten for billen, og herunder italesættelsen af billen, ikke kun kan tilskrives dens biologiske og ødelæggende egenskaber, men må forstås som noget, der opstod i relationen mellem bille, offentlighed, forskere og politikere i deres specifikke samtid.

I Danmark var vi i det 19. århundrede blevet vant til mange andre skadevoldere på landbruget, som f.eks. oldenborren, der angreb vidt og bredt i landet.² Men som jeg vil forsøge at vise, var forlydender om coloradobillens adfærd i udlandet og potentielle trussel mod Danmark, med til at fremmane et insekt, der i den grad var formet af forestillinger præget af tid og kontekst.

Jeg vil således illustrere, hvordan coloradobillen – længe før dens fysiske tilstedeværelse – blev en aktør i den danske offentlighed.

Meldinger om coloradobillens ødelæggende adfærd

Fra Landstingets talerstol fremlagde indenrigsminister Erik Skeel i 1875 et lovforslag om at forbyde indførslen af kartofler fra Nordamerika. I forslaget redegjorde Skeel for, hvordan dette potentielle forbud skyldtes risikoen for, at et specifikt insekt – som i forslaget ikke benævnes som coloradobillen – kunne overleve og formere sig i det danske klima.³

Et år forud for forslaget var zoolog og entomolog Jørgen Mathias Christian Schiødte blevet konsulteret. Med støtte fra Landhusholdningsselskabet vurderede han, at risikoen for, at coloradobillelarven kunne overleve i jord fra kartoflerne og overføres oversøisk, var meget lille.⁴ Ikke desto mindre anbefalede en efterfølgende rapport fra det franske Videnskabernes Akademi – udarbejdet af entomolog og zoolog Émile Blanchard – som i høj grad var enig med Schiødtes vurdering af larvens levedygtigheder – et forbud. Blanchards argument var, at selv en lille risiko for, at insektet kunne finde fodfæste på fransk jord, var for stor for den franske landbefolkning.⁵

I Danmark var det i høj grad Schiødte, der drev den entomologiske forskning på det tidspunkt, hvor coloradobillen først blev fremstillet som en trussel i Danmark. Schiødte, der havde bidraget til entomologien siden sin første artikel i 1836,⁶ var en markant figur i dansk zoologi og entomologi frem til sin død i 1884. Det var da også mens Schiødte var professor på Den Kongelige Veterinær- og Landbohøjskole fra 1854 og frem, at interessen for entomologi steg, og affødte en genre inden for faget, som i Danmark blev benævnt *anvendt entomologi*.

2 Andersen & Overstreet 2024.

3 Rigsdagstidende 1875-76 Forhandlingerne (Landstinget) spalte 1-1300.

4 Gosch 1905.

5 Gosch 1905.

6 Henriksen 1924.

Netop i midten af det 19. århundrede var der opstået en interessant diskussion om, hvorvidt entomologien som videnskab hovedsageligt skulle udvikles som *anvendt* eller – som det ofte blev benævnt på det tidspunkt – *ren entomologi*. Hvor den ”rene” entomologi ikke interesserede sig for insektets potentielle nyttige eller skadelige effekter på menneskelig aktivitet, forholdt det sig stik modsat med den anvendte. Anvendt entomologi, som i udlandet også blev kendt som *økonomisk entomologi*, havde stort fokus på, hvordan man eksempelvis kunne regulere antallet af insekter for at undgå, at f.eks. landbruget led overlast.

På nogle måder kan man argumentere for, at den anvendte entomologi var en tilbagevenden til reformationens fokus på nytte. Som kulturhistorikeren Keith Thomas beskriver, var organiseringen af flora og fauna i tiden efter reformationen i høj grad dikteret af nytten som det afgørende princip⁷. Dette blev dog afløst af en tiltagende videnskabeliggørelse i oplysningstiden, hvor f.eks. lokale betegnelser blev erstattet af latinske, og den menneskelige nytte blev fjernet som afgørende for beskrivelserne.⁸ I entomologiske beskrivelser af coloradobillen i 1875 er det imidlertid tydeligt, at den rene entomologiske tilgang i høj grad viger for den anvendte.

Indenrigsministerens lovforslag – der blev vedtaget samme år – fulgte de lovgivningsmæssige strømninger i store dele af det kontinentale Europa, hvor man havde iværksat lignende importforbud.⁹ På trods af dette meldte coloradobillen alligevel sin ankomst til Tyskland i juni 1877, på en kartoffelmark i Mülheim-am-Rhein. Den officielle melding lød, at den var kommet via import af amerikansk bacon.¹⁰ I den nationalliberale avis *Dagbladet* beskrives, hvordan billen – der her antages at være blevet importeret via amerikansk tobak – blev forsøgt elimineret af de tyske myndigheder:

“Der blev strax af Autoriteterne truffet Forholdsregler for om muligt at forhindre Billens videre Udbredelse, og ottende Dagen efter blev der paa den angrebne Mark anrettet en stor Autodafé. Pionerer opkastede smaa Volde og Grøfter om Marken, derpaa blev den bestrøet med et flere Tommer tykt Lag af Savspaner og Bark, dette blev overøst med Petroleum, og der blev da stukket Ild paa det. Man haaber paa denne Maade at have udryddet de farlige Insekter og deres Larver. Sikkert er det dog naturligvis ikke, og for at forhindre mulig Indførsel af Coloradobillen til Sverige har den svenske Regering udstedt Indførselsforbud imod Kartoffler fra Rhinen og de tyske Nordsøhavne.”¹¹

7 Arler 2009.

8 Thomas 1983.

9 Clark 2009.

10 Ibid.

11 Topsøe 1877a.

Også i den nationalliberale avis *Fædrelandet*¹² omtales autodaféen – her ligeledes forstået som en markafbrænding og ikke i sin mere gængse betydning relateret til inkvisitoriske ritualer eller politisk motiverede bogbrændinger. Beskrivelserne af de iværksatte tiltag vidner tydeligt om, at truslen fra coloradobillens potentielle udbredelse blev taget meget alvorligt.

I August 1877 melder *Dagbladet* om fundet af en falsk coloradobille i Norge. Her oplyses det, at en mand fra Kristianstad havde fundet et insekt på sit værelse, som han antog var en coloradobille fra en nærliggende kartoffelmark. Manden gik efterfølgende til politiet med insektet, som blev sendt til nærmere inspektion på universitet, hvor det viste sig at billen var en St. Hans oldenborre (*Rhizotrogus solstitialis*). Artiklen fortsætter med at beskrive, hvordan denne torbist – dvs. et medlem af familien *Scarabaeidae* – har forvoldt stor skade på kartoffelmarkerne i Vallø, og man opfordres til at indsamle den og hælde kogende vand over den.¹³ Netop oldenborren var i europæisk kontekst et kendt insekt, der 20 år efter artiklens udgivelse skulle volde mange danske landmænd store problemer.¹⁴ I modsætning til coloradobillen, der – om end ikke begrænsede sig til kartoffelplanten – ”specialiserede” sig i den, var oldenborren langt mindre kræsen.

Ikke desto mindre forekommer det, at rygtet om coloradobillens ødelæggende egenskaber på kartoffelafrøderne var nok til at gøre almindelige borgere meget entomologisk opmærksomme. Dette kunne til dels skyldes den oplysningskampagne, der efter lovforslaget om et forbud mod indførsel af amerikanske kartofler, var blevet iværksat. Efter anmodning fra Indenrigsministeriet fik Schiødte til opgave at ”tilvejebringe en beskrivelse og en stor coloreret afbildning af Dyret, som skulde udbredes over hele Landet til Underretning og Advarsel”.¹⁵ Schiødte, der anså panikken for overilet og afstedkommet af den indflydelsesrige schweiziske entomolog Johan von Tschudis advarsler, fik efterfølgende trykt 12000 plakater med beskrivelser, i farver, der skulle hænge ”paa enhver Post, Pæl og Muur” i Danmark.¹⁶

Generelt gør aviserne på dette tidspunkt ikke meget for at minimere frygten for coloradobillen, hvilket eksemplificeres i Aarhus Stiftstidende,¹⁷ hvor der berettes om fundet af en coloradobille på det engelske patentkontor. Ifølge avisen afstedkom dette fund en øjeblikkelig indsamling af billen i en flaske med spiritus samt henvendelse til lordkansleren, til ”forskellige andre autoriteter” og til veterinærøvrigheden. Billen viste sig dog at være en mekanisk model – formodentlig en art legetøj eller en model – som en opfinder havde søgt patent på og derfor havde sendt til netop patentkonto-

12 Ploug 1876.

13 Topsøe 1877b.

14 Andersen & Overstreet 2024.

15 Gosch 1905.

16 Ibid.

17 Elmquist & Mørk 1877.

ret. Selvom historien har et lettere humoristisk præg, illustrerer den ligeledes, hvor alvorligt fundet af blot én coloradobille blev taget i udlandet på dette tidspunkt.

Hvad der ligeledes fremgår tydeligt, er at en idé om traditionel sameksistens bestemt ikke var ønsket – coloradobillen blev betragtet som en trussel, der skulle kontrolleres, isoleres og udryddes. Forlydender, afbildninger og sammenknytninger af coloradobillen med andre skadevoldere som fx oldenborren, blev led i den kontinuerlige konstruktion af, hvad coloradobillen kunne komme til at betyde, hvis den først landede på dansk jord.

Efter episoden i Müllheim-am-Rhein, blev værket "Kartoffelavlens i Danmark: En Anvisning til Forbedring af Kartoffeludbyttets Mængde og Beskaffenhed samt til Bekæmpelse af Kartoffelavlens Fjender" – udgivet i 1877 af den landøkonomiske forfatter Jens Pedersen-Bjerregaard. Pedersen-Bjerregaard, der på daværende tidspunkt importerede og forædlede amerikanske kartofler, maner i værket til besindighed og kalder frygten for coloradobillens overførsel til Europa overdreven. I hvad der må betegnes som en uforbeholden kritik af den danske regerings – og andre europæiske regerings – importforbud af amerikanske kartofler grundet frygten for coloradobillen, argumenterer Pedersen-Bjerregaard for at man i stedet burde foretage andre og mindre handelsforstyrrende foranstaltninger.¹⁸

Pedersen-Bjerregaards værk fra 1877 indskrives sig i en historisk kontekst, hvor kartofflen allerede var blevet en udbredt og almindelig spise blandt hele befolkningen. I Danmark tog dyrkningen af kartofler for alvor fart i årene omkring 1820, og allerede i 1838 var kartoffeldyrkning vidt udbredt¹⁹. Trods kartofflens stigende betydning i kosten nåede det samlede landbrugsareal, der blev anvendt til kartoffeldyrkning, aldrig over 3,1 % (i 1919)²⁰. Til gengæld optog kartoflerne ofte en stor del af husmandshaverne, hvilket ligeledes bemærkes i Agerdykningsberetningen fra 1876 i *Tidsskrift for Landøkonomi*.²¹ Da kartoffelpesten ramte Irland i 1845, ramte den ligeledes Danmark. Selvom konsekvenserne her ikke var lige så katastrofale som i Irland, var det de altså de småt bemidlede danskere, der blev hårdest ramt af sygdommens følger.²²

I sommeren 1879 skriver flere aviser, med henvisning til en nyhed fra Aarhus Amtstidende, at den "farlige kartoffelbille" har gjort sit indtog i Jylland. Den skulle være fundet langs de vestjyske banestrækninger og ved Vesterhavet. Ifølge avisen har den dog ikke – "efter hvad der meddeles os fra pålidelig kilde" – anrettet stor skade, da beboerne i egnene har "efterset, deres kartofler".²³ Hvad der præcist menes med "efterse" i denne sammenhæng fremgår ikke, og den pålidelige kilde forbliver ukendt. Hvis historien er sand, er det første gang, coloradobillen er registreret på dansk jord.

18 Pedersen-Bjerregaard 1877.

19 Ax 2009.

20 Andersen 1938.

21 La Cour 1876.

22 Ax 2009.

23 Bjørnbak 1879.

Mærkeligt nok tiltrækker historien ikke større opmærksomhed, og at der ikke var nogen offentlig reaktion på fundet, tyder på, at der med stor sandsynlighed ikke var tale om en coloradobille. Efterfølgende går der lang tid, før coloradobillen nævnes igen i de danske aviser – først i 1886 begynder den sporadisk at dukke op igen.

Fra 1886 og frem til 1901 optræder coloradobillen kun sjældent i danske aviser, og den indledende frygt, der begyndte i 1875, synes at være aftaget. Udbruddene og bekæmpelsen af coloradobillen i 1887 i Tyskland²⁴ nævnes således ikke i de danske medier. I mellemtiden rapporterer enkelte danske aviser om en ny og stor kartoffelbille i South Dakota og Nebraska, som lægger sine æg i selve kartofflen og har forvoldt stor skade.²⁵ Hvilken bille der her refereres til, oplyses ikke, men i 1896 refereres igen i Ribe Stifts-Tidende til en ny kartoffelfjende, der lægger kartoffelmarkerne i South Dakota øde og samtidig dræber coloradobillen.²⁶ Insekten benævnes ”spansk flue”, da det efter sigende efterlader en irriterende fornemmelse på huden – ligesom det notoriske lægemiddel af samme navn.

I september 1901 dukker coloradobillen op igen i de danske aviser – denne gang i en reportage fra London. I en gengivelse fra Ritzaus Bureau beretter Slagelseposten:

“Statskonsulent Harald Faber, skriver til Ritzaus Bureau fra London den 3die September: Morgenbladene bringe den allarmende Efterretning, at den meget frygtede Kartoffelbille eller Koloradobille, *doryphora decemlineata*, er fundet nær London, og det ikke blot, som ved tidligere Lejligheder, i enkelte fuldt udviklede Exemplarer, som kunne tænkes indførte som saadanne, men levende og ynglende på Kartoffelland. Identificeringen er sikker nok, da den kommer med Landbrugsministeriets Autoritet og støtte af dettes zoologiske Konsulent ved Naturhistorisk Musæum i South Kensington. Findesteder er Øst for London, paa Nordsiden af Themsen, ved Tilbury Dokker, som ejes af det store London and India Dock Company.”²⁷

Videre fortæller artiklen om, hvordan billerne blev fundet i dokarbejdernes køkkenhaver, og at de var til stede i alle stadier – æg, larve og imago – hvilket indikerer, at de havde været der i nogen tid. Det berørte område blev fuldstændig ryddet, og det omkringliggende område grundigt undersøgt. Selvom man kunne formode at dette var begyndelsen på en etablering af coloradobillen i England, lykkedes det trods kortvarige udbrud også i 1933-34 og 1941-52 aldrig coloradobillen at slå sig permanent ned.²⁸ Artiklen uddyber, hvordan den globale udbredelse af billen i 1875-77 førte til lovgivning – heriblandt indenrigsminister Skeels lovforslag – og advarslerne på jernbanesta-

24 Sander 1915.

25 Johansen 1886.

26 Terkelsen 1896.

27 Jensen 1901.

28 Clark 1992.

tioner i den periode. Artiklens forfatter, Christian Jensen, bemærker dog, at det er længe siden, han har set sådanne afbildninger på jernbanestationerne, og i en lettere alarmerende tone gør han opmærksom på, at insektet vil have lettere ved at etablere sig i Danmark nu, end i 1870'erne, da forbindelsen mellem England og Danmark er langt større nu end dengang. I den forbindelse henvises der ligeledes til insektets optræden i Tyskland i 1877 – mens udbruddene i Tyskland i 1887 forbliver uomtalt.

I en anden version af meddelelsen fra Ritzaus Bureau i London, bragt i Vestjyllands Socialdemokrat, tilføjes det, at Landbrugsministeriet har opfordret danske kartoffeldyrkere til "at være på deres post". Der henvises yderligere til den lovgivning, der blev vedtaget 1877, der:

"...paalægges enhver, under en Mulkt (pengestraf) af 10 skilling., at give Politiet øjeblikkelig Underretning om fundet af dette Insekt, en Underretning, som befordres videre til Ministeriet pr. Telegraf. Samme Bøde kan idømmes, om nogen holder eller sælger levende Exemplarer af Billen i et hvilket som helst udviklingsstadium."²⁹

I en endnu mere advarende udlægning af meddelelsen om fundet af coloradobiller i London, skriver Herning Folkeblad, under titlen "Kan vi vente kartoffelbillen?":

"Statskonsulent H. Faber Har tilsendt R. B. en lang artikel med den allarmende Efterretning, at den frygtede kartoffelbille eller Koloradobille er funden ynglende i kartoffelhaverne ved Tilbury Dokker i Nærheden af London [...] Man vil forstå, hvilken Forskrækkelse denne Opdagelse har bragt Englænderne, naar man hører, at Kartoffelavl omtrent er en Umulighed i de Egne, hvor kartoffelbillen tager Overhaand.[...] I Danmark har Kartoffelbillen aldrig vist sig. Vi kender den kun fra den ret mærkelige Beskrivelse, som Indenrigsministeriet i 1877 lod ophænge på Jærnbane-stationer.[...] Det er jo ikke udelukket, at den kan blive ført fra London her til, hvis Englænderne ikke faar Bugt med Bæstet. Man gør altsaa vel i at være opmærksom paa den."³⁰

Selvom frygten for coloradobillen, ligesom i England, kulminerede i perioden 1875-1877, er den langt fra glemt i 1901. De mange henvisninger til billetavlerne og til den bødestraf, der kunne idømmes ved manglende indberetning af fund, vidner om en vedvarende opmærksomhed. Andre eksempler på denne opmærksomhed findes i avisernes mange historier om falske fund af coloradobiller i Danmark – eksempelvis i 1902, hvor en husmand i Klarup indberettede fundet af en coloradobille, der dog viste sig at være en gåsebille.³¹

29 Sundbo 1901.

30 Bendixsen 1901.

31 Angelo 1902.

I 1914 melder Nordjyllands Social-Demokrat³² – med lignende artikler i Fredericia Social-Demokrat samme dag³³ og i Skive Folkeblad 3 dage senere³⁴ – at coloradobillen er kommet til Tyskland, nærmere bestemt Hannover. Her rapporteres det, at billen er kommet til landet, da en gartner i Hamborg havde importeret bananer fra Amerika. Billen gemte sig i frugten, og da gartneren anvendte bananskrællerne som gødning på en kartoffelmark, etablerede billen sig.³⁵ Området blev efterfølgende behandlet med Schweinfürtergrønt (også kendt som Parisergrønt) – et giftigt kobberarsenitacetat, der blev anvendt frem til 1920'erne.³⁶ Kartoffelplanterne blev revet op og kastet i en grav med kalk, markerne blev pløjet, og rundt om de berørte marker blev der gravet dybe grøfter ”hvis sider overhældtes med petroleum”.³⁷ Angiveligt virkede behandlingen ikke efter hensigten, da coloradobillen blev fundet på andre marker i området. Artiklen afslutter med en opfordring til at være påpasselig med indpakning fra Tyskland, og til at melde ethvert fund af fremmede insekter til myndighederne.³⁸ Fælles for de tre aviser, der rapporterer om hændelsen, er at de alle påpeger, hvorledes et importforbud af kartofflen – i tråd med Pedersen-Bjerregaards argument – ikke giver mening, da insektet angriber planten og ikke knoldene.

I Danmark var det i 1914 F. Kølpin Ravn, der var den øverste autoritet ift. alt kartoffelrelateret. Herunder stod han for et øget tilsyn med de danske kartofler i forbindelse med eksport til USA, hvor eksporten havde været forbudt bl.a. på grund af fund af kartoffelbrok (*Synchytrium endobioticum*) i kartofler fra Bornholm.³⁹ Ved lov nr. 24 af 19. februar 1914 blev det således bestemt, at alle kartofler til udsendelse til De forenede Stater skulle forsynes med en attest, der dokumenterede, at kartoflerne ikke bar smitsomme sygdomme, hvilket tilsynet skulle sikre. Uden en sådan attest, var eksporten forbudt.⁴⁰ Selvom det ikke var coloradobillen, der afstedkom denne lov, kan man spekulere i, om frykten for konsekvenserne af et angreb – herunder skade på eksportmuligheder – spillede en rolle i forhold til den generelle bevågenhed, coloradobillen havde.

To dage efter udgivelsen i Nordjyllands Social-Demokrat beskriver Fredericia Dagblad, hvordan endnu en mark er blevet angrebet i området omkring Hannover, hvilket har medført at 200 soldater er blevet sendt til området. Sammen med en mængde arbejdsfolk har de været beskæftiget med udryddelsen af coloradobillen. Det bemærkes, at soldaterne har samlet biller i tøndevise og tilintetgjort dem med benzol – et tidligere

32 Nielsen 1914.

33 Honoré 1914.

34 Hansen 1914b.

35 Nielsen 1914.

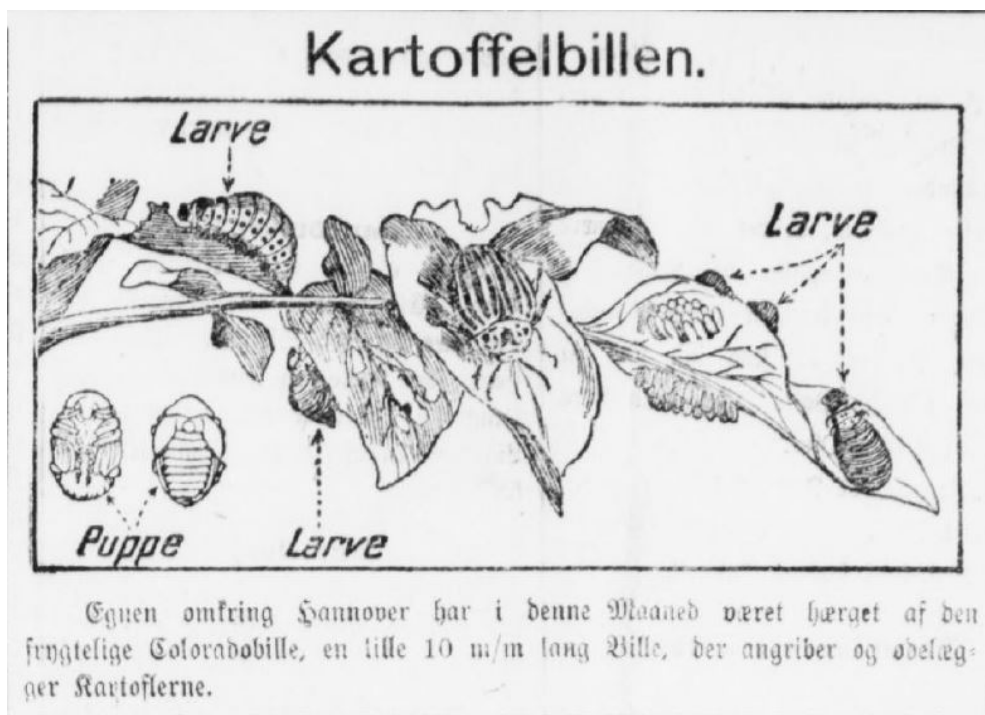
36 Outzen 2011.

37 Nielsen 1914.

38 Ibid.

39 Hertel 1915.

40 Wulff 1915.

benyttet navn for den kræftfremkaldende kulbrinte benzen. Efterfølgende har man anvendt 5 liter benzol på hver kvadratmeter mark efter en dyb pløjning på 20-25 cm.⁴¹

Også Skagens avis melder om, at "den frygtede" coloradobille er kommet til Tyskland, dog kun i en kort notits på forsiden med et billede af coloradobillen i dens forskellige stadier.⁴² I betragtning af den store opmærksomhed i Tyskland og den omfattende indsats for at bekæmpe billen, er det – som i 1887 – bemærkelsesværdigt, at det hovedsageligt er de jyske aviser, der vælger at bringe nyheden. Retfærdigvis skal det nævnes, at episoden også omtales i enkelte sjællandske aviser, herunder i en lille spalte i Holbæk amts Venstreblad d. 21 juli 1914 – tre dage før nyheden publiceres i de jyske aviser⁴³ – og i Østsjællands Folkeblad d. 25 juli 1914⁴⁴ i en trelinjers notits.

Årsagen til dette kan muligvis findes i, at den største del af den kommercielle kartoffelavl frem til 1914 fandt sted i Jylland. Ud af det samlede kartoffeldyrkningsareal på 61.140 ha i 1912, var 45.407 ha placeret i Jylland og 15.733 ha på øerne.⁴⁵ Dette kan forklare den større opmærksomhed på truslen fra coloradobillen i de jyske aviser, samt at kartoffelhøsten ramte sit højeste punkt iflg. Høstberetningen af 1913 – året før.⁴⁶

41 Jensen 1914.

42 Israelsen 1914.

43 Bigum 1914.

44 Svarre 1914.

45 Hansen 1915.

46 Jensen 1913.

Coloradobillens tilstedeværelse i Tyskland synes at have været nærværende i den jyske bevidsthed, hvilket et digt med titlen "Kartoffelbillen" i Skive Folkeblad samme måned⁴⁷ indikerer. Digtet omtaler ikke direkte episoden i Hannover, men fortæller på sin egen lidt mærkelige facon, at kartoffelbillen er kommet til Tyskland og giver samtidig er et humoristisk indblik i forestillingen om coloradobillen på dette tidspunkt:

"Kartoffelbillen

Kartofler er en herlig Ret,
ja ret en Himlens Gave,
en tyve Stykker kan man let
nedputte i sin Mave

Det gode aldrig har dog Ro,
saa meget kan det drille
fra Tyskland er nu kommet jo
en Coloradobille

Den æder baade Knold og Top,
slet ikke spor den levner
Utysket propper i sin krop
ja, lige til den revner

Ved Schweinfürtergrønt og Blaaftensvand
den bare sig formerer
og bliver fed og godt i Stand
og værre blot huserer

Men kan du faa paa Bæstet fat,
Da kan du dyret mase
- er først den mellem Tænder fat,
så er den let at knase.

Og har du Dig en god Rekyl
saa kan du knalde Dyret
- Da skal du høre hvilke Hyl
Der lyder fra uhyret.

Men er Kartoffelavlens ædt
Og billen ble't en Puppe

47 Hansen 1914a.

Da maa du for at blive mæt
paa Puppen koge Suppe.
– Mefistofeles.”

Digtet fremmaner i høj grad et udyr, der på én og samme tid er så lille, at man kan knase det med tænderne, og så stort at man kan skyde det – og endda hyle så højt, at det kan høres. På vidunderlig vis indkapsler digtet således coloradobillens gådefulde karakter i den folkelige bevidsthed: den fare, den potentielt kunne udgøre, og de virkemidler, der blev taget i brug for at forhindre dens indtog på de europæiske marker. Såvel i England som i Tyskland blev der iværksat markante tiltag for at hindre coloradobillens spredning, og i begge tilfælde giver tiltagene pote, da billen ikke forekommer at have spredt sig yderligere i de følgende år. Frygten for en spredning var naturligvis forbundet med risikoen for hungersnød, og som digtet drillende henviser til måtte man – som det forsøgt med oldenborren på dette tidspunkt⁴⁸ – koge suppe på puppen, hvis kartoffelavl blev ædt.

Selvom ordet ”pest” ikke for alvor forekommer at have vundet indpas ift. en beskrivelse af insekternes karakter som ødelæggende masse, er det ikke desto mindre netop mængden af insekter – som en masse – der påpeges som problematisk i beskrivelserne af coloradobillen. Spørgsmålet er, om dette syn på insektmassen som trussel skyldtes en specifik udvikling indenfor anvendt entomologi eller – som Sarah Jansen skriver om den tyske entomologi – blev farvet af samtidens diskurs om massen som en trussel i slutningen af det 19. århundrede.⁴⁹ Ikke desto mindre er det tydeligt, hvordan insektmassen som trussel for alvor begyndte at præge den danske offentlighed i slutningen af det 19. århundrede – bl.a. eksemplificeret ved det markante oldenborrear i 1891, der førte til nationale indsamlinger for at komme insektmassen til livs.⁵⁰

I perioden op til og umiddelbart efter begyndelsen af Første Verdenskrig fremskrives coloradobillen gradvist som en tiltagende trussel – ikke mindst på grund af dens ”truende” nærhed. Samtidig synes både coloradobillen og den menneskelige interaktion med coloradobillen konstant at transformeres. Den identificeres pludseligt steder, hvor den ikke er og dukker glimtvis op som afbildninger på jernbanestationer. Om noget viser eksemplerne, hvordan frygten for coloradobillen i høj grad er et relativt og kontekstuel fænomen, der afføder en række handlinger og tiltag, som fremstår drastiske og ikke nødvendigvis ”logiske”, men som midlertidigt reetablerer modernitetens illusion om kontrol over naturen.

48 Andersen & Overstreet 2024.

49 Jansen 2000.

50 Andersen & Overstreet 2023.

En langsom invasion

Under Første Verdenskrig og i store dele af mellemkrigstiden er omtalen af coloradobillen begrænset. Når den nævnes, handler det primært om Landbrugsministeriets bekendtgørelse fra 1924 vedrørende ind- og udførsel af levende plantedele.⁵¹ Fra sommeren 1937 får coloradobillen dog igen opmærksomhed i pressen. Første gang i en historie omhandlende, hvordan Statens Tilsyn med smitsomme Plantesygdomme har dementeret fundet af en coloradobille i Sønderjylland.⁵² På trods af dementeringen, bringes samme historie et par dage efter, men denne gang med den lidt mere dystre overskrift "Coloradobillen nærmer sig Danmark...".⁵³ Sprogbrugen i aviserne i denne periode er umiskendelig: coloradobillen fremstilles som en trussel fra syd, der rykker nærmere. I nogle artikler beskrives et snarligt angreb næsten som uundgåeligt, og i langt de fleste artikler fra 1937 og frem til 1939 følger adjektiver som den *farlige* eller den *frygtede* bille. Coloradobillen fremstilles ikke som en passiv organisme, men som en aktiv trussel, der specifikt har udset sig de danske kartoffelmarker, og produceres i stigende grad med en intentionalitet, der er i direkte opposition til menneskelige aktiviteter. Især billens tilstedeværelse i Tyskland følges tæt, og fra 1937-39 rapporteres dens gradvise bevægelse mod Nordtyskland og den danske grænse. Kort efter Danmarks besættelse d. 9. april skriver Viborg Stifts Folkeblad d. 27 april 1940 således: *Kartoffelbillen, der ødelægger for Millioner, nærmer sig Sydfra*.⁵⁴

I tiden efter nævnes coloradobillen nogle gange, men omtalen af, at den er en trussel fra syd forekommer ikke i de danske legale publikationer under besættelsen. Det kan vi til dels finde en ikke upartisk forklaring på i Skive avis i 1947 efter befrielsen, da redaktøren skriver:

“Under Krigen opretholdt disse Biller jo Livet sammen med saa meget andet til Fordærv i Naziriget. I Besættelsesaarene truede disse Tingester ogsaa med Angreb mod Danmark; de var jo kun Smaating ganske vist, naar man sammenligne med alt det andet skadelige og nedbrydende, der i disse aar kom sydfra, men i Danmark Kunde man ikke den Gang som nu raabe et Vagt i Gevær mod denne lille Fare. Det blev tilkendegivet fra de daværende Magthavere, at det vilde være mere end en uvenlig Handling offentligt at tale eller skrive om disse Biller i forbindelse med det store Rige, hvor Tilstandenene var saa ideelle i alle Maader!! Selv om en ikke Nazisterne kunne udrydde disse Skadedyr, maatte det i al Fald hverken vides eller siges, at de fandtes hos dem. I saa Fald stod man fra dansk Side i Fare for at bære yderligere Belastninger i Forholdet til

51 Nielsen & Schrøder 1924.

52 Rye 1937a.

53 Rye 1937b.

54 Wellejus 1940.

Stormægtighederne i Naziriget. Alt sydfra kommende maatte og skulde være af det gode.”⁵⁵

Efter befrielsen i 1945 dukker coloradobillen igen op i de danske aviser, og denne gang betones forsvaret mod selvsamme. Som i årene før besættelsen, er der spredte ubekræftede forlydender om at coloradobillen er blevet set på marker i Østlolland i oktober 1945, bekræftede forlydender om dens tilstedeværelse i Bad Segeburg i 1946 og afkræftede rygter om fund i Slesvig Holsten i juni 1947. Senere i juni samme år dukker en notits op i Skive Folkeblad, der lyder:

“Den frygtede Coloradobille, der kun huserer i Kartoffler, nærmer sig stærkt Danmarks Grænser.

– Hvad kan Landmændene gøre for at sikre sig mod dens Angreb? spørger vi Kartoffeleksperter Konsulent Chr. Jensen.

– Coloradobillen er jo et Spøgelse, der hidtil kun har raseret Kartofflerne uden for Danmarks Grænser, saa indgaaende Kendskab har vi ikke til den herhjemme. Noget Anti-Middel findes desværre ikke. Men naar Angrebet har sat ind, kan man sprøjte med det meget effektive D.D.T. Middel. Landmændene behøver ikke ængsteligt at gaa og kigge efter Billens Angreb, for kommer den først, kan den ogsaa ses for alle Pengene. Den sætter sig i Toppen og æder fuldstændig Planten op, saa kommer den her til Landet, er det jo en Katastrofe, – specielt naar man tager Kartoffelmanglen i Betragtning. Det er det værste Skadedyr, vi overhovedet kunde faa fat paa, og Modforholdsregler er som sagt ikke mulige. Jeg har aldrig hørt Tale om, at den før har været i Danmark, og mon ikke ogsaa vi kunde undgaa den denne Gang ved den skrappe Kontrol, Landbrugsministeriet har iværksat.”⁵⁶

Af notitsen fremgår, at anvendelsen af DDT vinder udbredelse i landbruget på dette tidspunkt, og, at der i 1947 var en kartoffelmangel, som dels skyldtes skader på kartoflerne i kulerne, tørke samt nye regler for kassation ved skurv. Denne kartoffelmangel gjorde sig dog kun gældende i Europa – i USA, hvor coloradobillen havde hærget i årtier, rapporteres der endda om kartoffeloverskud i 1947.⁵⁷ En anden væsentlig pointe i citatet er omtalen af *”den skrappe Kontrol, Landbrugsministeriet har iværksat”*. Her henvises til Landbrugsministeriets forbud mod indførsel af kartofler og planteskoleartikler, før de har passeret statens plantetilsyn – herunder desinfektion af planteskoleartikler fra Belgien og Holland. I 1947 blev coloradobilletavler igen hængt op på jernbanestationerne i Danmark, og coloradobillens gradvise fremrykning mod Danmark fra sommeren 1947 omtales i flere aviser.

55 Olsen & Olsen 1947.

56 Hansen 1947.

57 Hansen 1947.

Det er dog først i sommeren 1948, at coloradobillefaren for alvor bliver nyhedsstof og giver anledning til større artikler. Her beskrives det, hvilke midler der kan tages i brug for at forhindre at coloradobillen får fodfæste. I Land og Folk meldes det i 1948, at statens plantetilsyn har *"givet ordre til alarmtilstand i de egne af landet, der er mest truet"* – især Sydjylland og Bornholm. Dette har bl.a. ført til, at depotet af giftstoffer, såsom DDT – der tidligere var i Kolding – er blevet fordelt til områder rundt om i landet, så den lokale befolkning hurtigt kan tage affære, hvis coloradobillen opdages. Ligeledes indgås der aftaler med lokale maskindepoter og frugtavlere om udlån af sprøjteudstyr.⁵⁸ På tværs af landet bringer aviserne lignende historier om beredskabet i sommeren 1948. Med krigsmetaforer beskrives det, hvordan coloradobillens fremgang i Belgien forsøges standset – bl.a. med brug af paraffinmure og flammekastere, hvilket indbefattede at sprøjte paraffin på jorden med brandsprøjter, for derefter at antænde paraffinen så der dannedes en flammende mur.⁵⁹ I Holland lykkes det i 1948 at slå coloradobillen tilbage, bl.a. ved hjælp af skolebørn, der indsamler biller, hæren, der foretager afbrændinger, og 600 landmænd, der udnævnes som lokale coloradobilleinspektører. For at hente erfaringer ift. bekæmpelsen tager forstanderen for statens plantepatologiske forsøg i Danmark, Ernst Gram, til Holland.

Generelt er ordet 'invasion' det ord, der går igen i mange af de danske aviser, når coloradobillen omtales, og beredskabet er på sit højeste i sommeren 1948, hvor DDT i aviserne ofte fremstilles som den hammer, der for alvor kan få bugt med coloradobillen. Enkelte artikler advarer dog mod den udbredte optimisme omkring DDT efter 2. verdenskrig, og påpeger, at det ødelægger alt andet dyreliv – en skribent kalder det "Dyreverdenens Atombombe".⁶⁰ Som Edmund Russell skriver, er der da også tale om en art militarisering af diskursen omkring natur – specielt i årene efter 2. verdenskrig, hvor coloradobillen i dette tilfælde bliver en fjende, der kalder på foranstaltninger og beredskab. Dette med den ærgerlige konsekvens, at en krigssejr trumfer alle andre hensyn.⁶¹

Da forsommeren, hvor coloradobillen sværmer, er ved at være forbi i midten af juli, ånder aviserne lettet op. Dog dukker der i højsommeren historier op om fund af en coloradobille i et rutefly fra Oslo til Kastrup – det viste sig dog senere ikke at være en coloradobille, men en mariehøne.

Ligesom i 1914 er der en generel frygt for, at coloradobillens blotte tilstedeværelse kan betyde tilbageholdenhed ift. import af varer fra det pågældende angrebne land. Dette eksemplificeres bl.a. i en artikel fra 1948 omhandlende coloradobillen og dens bekæmpelse i Nederlandene:

58 Houman 1948.

59 Hansen 1948.

60 Jensen 1948.

61 Russell 2001.

“Mest Skade Volder Billen Nederlandene ad indirekte Vej ved de Vanskeligheder, Handelen møder i Form af Forbud mod Indførsel af nederlandske Land- og Havebrugsprodukter i Lande, hvor Billen endnu ikke er indført. Heldigvis er man blevet klar over, at man ikke kan standse Billen ved Indførselsforbud eller ved Modtagelse af Attester. Vinden, Havets Strømninger, Handel og Samkvem spreder Billen.”⁶²

Den afledte effekt af coloradobillens tilstedeværelse kunne således have indflydelse på meget andet end bare eksport af kartofler. I en gengivelse af en artikel fra *The Times* i *Jyllandsposten* i 1931, beskrives, hvordan man i Frankrig har forhøjet tolden på kul fra England, og at dette – om end ikke offentligt formuleret – skyldtes utilfredshed med det engelske importforbud af kartofler fra visse egne af Nordfrankrig pga. frygt for coloradobillen, der havde angrebet den nordfranske kartoffelhøst.⁶³

I efteråret 1948 bliver gentagne coloradobillefund rapporteret i Danmark, men gang på gang viser de sig ikke at være en coloradobille. Pga. de mange velmenende, men fejlagtige meldinger, besluttet det i 1949 at ophænge billeder op af de insekter, som coloradobillen ofte bliver forvekslet med, ved siden af billedet af selve coloradobillen. I foråret 1949 begynder artiklerne om coloradobillen igen at dukke op, og i april samme år nedsættes en komité med repræsentanter fra europæiske lande, der enten har eller har haft billen inden for deres grænser, eller er naboer til lande med coloradobilleforekomst. Her tiltræder Danmark ligeledes repræsenteret af Ernst Gram. Ifølge en beregning fra Landbrugsministeriet rapporteres det i *Nationaltiden* d. 22. april 1949, at et angreb fra det ”landsskadelige Insekt”, som coloradobillen benævnes i avisen, kan koste omkring 9 mil. kr., hvis alle landets kartoffelarealer skal sprøjtes – alene på ét år. Derfor koncentrerer bekæmpelsen i Sydslesvig for at forhindre, at billerne bevæger sig ind over resten af landet.⁶⁴

I slutningen af juni 1949 udsendes et cirkulære til landets politimestre i landet med instrukser om, hvordan de skal forholde sig til anmeldelser af fund (æg, larver eller biller). I alle tilfælde skal den lokale inspektør fra Statens Plantetilsyn straks kontaktes. Den 8. juli rapporterer flere danske aviser om fund af coloradobillen otte km syd for grænsen, og Information bringer en overskrift, der efterhånden er blevet velkendt ”Coloradobillen er paa vej!”.⁶⁵ Allerede få dage efter meddeles det, at Undervisningsministeriet har udsendt et cirkulære om samarbejde mellem skolemyndighederne og Plantesundhedsrådet, så danske skolebørn hurtigt kan inddrages i kampen mod billen.⁶⁶ I midten af juli opstår der igen rygter om, at coloradobillen nu har indfundet sig på dansk jord – nærmere bestemt i overgendarm Christensens have i

62 Biejér 1948.

63 Hansen 1931.

64 Jørgensen & Søltøft-Jensen 1949.

65 Seidenfaden & Outze 1949.

66 Hansen 1949.

Lydersholm. Dette afkræftes dog et par dage efter af Statens Plantetilsyn, der erklærer fundet en mariehøne.⁶⁷

Den 22. juli meldes det, at billen er kommet til Flensborg,⁶⁸ men det forventede angreb fra Tyskland overhales af et angreb fra Frankrig: Den 23. juli ankommer de første coloradobiller til Danmark med skib til København fra Bordeaux. Ombord på DFDS skibet Halfdan, opdager kokken ombord på skibet to mistænkelige biller i en sæk kartofler. Det bliver meddelt til Statens Plantetilsyn, hvorfra inspektør Prosper Bovien bekræfter fundet som en coloradobille, og finder yderligere én i samme sæk.⁶⁹ Paradoksalt nok sker det første i Danmark altså i en sæk kartofler – netop det Schiødte tidligere havde vurderet som usandsynligt.

I Sønderjylland går der kun et par dage fra fundet i København, til billen krydser grænsen og opdages af kørelærer og zoolog Felix Henriksen i en grøftekant mellem Holsted og Brørup – ifølge aviserne mens han spiste en pakke smørrebrød. Fundet bekræftes af Statens Plantetilsyn to dage senere, og nu er den frygtede coloradobille altså landet.⁷⁰

I perioden fra 1937 og frem til 1949 ser vi en stigende tendens til at coloradobillen får tildelt en rolle som antagonist, hvis handlinger tolkes som målrettet. Fra at have været en biologisk entitet – frygtet bl.a. pga. af sin lidt udefinerede karakter – bliver den i tiltagende grad konstrueret som en fjendtlig masse med en specifik mission og intention: at invadere landet. Beretningerne om coloradobiller flyder over med krigsmetaforer, og beredskabet kommer i højsædet; et beredskab, der er fokuseret på at "vinde kampen" – koste hvad det vil.

Billen er ankommet – Konklusion

Da Coloradobillen kom til landet i 1949, var det ikke nogen stor overraskelse. Man havde i årene forinden forberedt sig på det, efter at have set billen få fodfæste i nabolandene. Hvad der skete i perioden fra 1949 og frem til 1960 er et kapitel for sig, præget af farverig entomologisk propaganda og forsøg på entomologisk krigsførelse. Samtidig var DDT under fortsat udvikling og skulle vise sig at være effektiv ift. en lang række "skadevoldere", men som man også i 1949 var begyndt at blive klar over, kunne DDT have store konsekvenser for vores fremtidige økosystem.

Historien om coloradobillen som aktør i Danmark i perioden 1875-1949 er en historie om, hvordan en fraværende bille blev gjort nærværende og intentionel. Fremfor blot at være et biologisk fænomen blev billen til en aktør med vilje og retning, formet af de bekymringer og forestillinger, den blev mødt med. Med andre ord skabte

67 Jensen 1949.

68 Christiansen 1949.

69 Højmark 1949.

70 Schmidt 1949.

frygten en figur, der mobiliserede både politiske, videnskabelige og handelspolitiske reaktioner, såvel som hverdagslige, f.eks. genkendelse og misgenkendelse af coloradobillen.

Coloradobillen blev på mange måder en udefrakommende aktør med varieret presserende karakter, og sprogbruget omkring coloradobillen, såvel som de praksisser den afstedkom, er da også umiskendeligt knyttet til den tid, hvor dens mulige tilstedeværelse rapporteres. Ud over at være en historie om et insekts bidrag til at sætte et nationalt beredskab i gang over en meget lang årrække, indgår frygten for coloradobillen som en del af en større fortælling om grænsedragning og national beskyttelse.

Frygten for coloradobillen og tiltagene for at undgå en invasion på dansk jord er ikke tidligere beskrevet i litteraturen, men som med mange andre invasive arter (flora eller fauna), er coloradobillens mulige indtog et eksempel på, hvordan ingen afgrøde kunne eller kan vide sig sikker i en globaliseret verden, hvor international samhandel og sameksistens på tværs af arter er en grundpræmis for vores væren, hvor meget nogle kræfter end forsøger at undgå dette.

Litteratur

- Andersen, I.P. 1938: "Kartoffelarealet i Danmark i dette aarhundrede." *Geografisk Tidsskrift* 41.
- Andersen, M. & Overstreet, K. 2024: "Becoming Subject/Object, Becoming Pest, Becoming Edible: Tracing the European Cockchafer through Shifting Ontological Enactments." *Ethnologia Scandinavica* 54.
- Angelo, S.H. 1902: "Viborg Stiftstidende." nr. 153, 130. årg., 07.07.1902.
- Arler, F. 2009: "Biodiversitet." Videnskab, kultur, etik I-II, Bind 1, s.107-133. Aalborg Universitetsforlag.
- Ax, C.F. 2009: "Kartofflen som folkeføde i Danmark i det 19. århundrede." Hyldtoft, Ole (red.): *Kost og Spisevaner i 1800-tallet*. Museum Tusculanums Forlag, København.
- Bendixsen, L. 1901: "Herning Folkeblad." nr.209, 10.09.1901.
- Bigum, J. 1914: "Holbæk Amts Venstreblad." nr.163, 10. årg., 21.07.1914.
- Bjørnbak, V. 1879: "Aarhus Amtstidende." nr.148, 14. årg., 21.06.1879.
- Biejèr, J.C. 1948: "Coloradobillen Og Dens Bekæmpelse I Nederlandene." *Tidsskrift for Landøkonomi* 134.
- Christiansen, H. 1949: "Socialdemokraten for Randers og omegn." nr.166, 81. årg., 22.07.1949.
- Clark, J.F.M. 1992: "Beetle mania: The Colorado Beetle scare of 1877." *History Today* 42(12).
- Clark, J.F.M. 2009: *Bugs and the Victorians*. Yale University Press.

- Elmquist, A.F. og Mørk, J.M. 1877: "Aarhus Stiftstidende." nr. 331, 5.12.1877.
- Gosch, C.C.A. 1905: *Jørgen Christian Schiødte: Et Bidrag til Naturvidenskabens Historie i Danmark i det Nittende Aarhundrede*. Bind 3. Gyldendalske Boghandel Nordiske Forlag, København.
- Hansen, C. 1914a: "Skive Folkeblad." nr. 176, 31.07.1914.
- Hansen, C. 1914b: "Skive Folkeblad." nr. 170, 24.07.1914.
- Hansen, E. 1947: "Skive Folkeblad." nr. 128, 07.07.1947.
- Hansen, H. 1931: "Jyllandsposten." nr. 293, 50. årg., 12.12.1931.
- Hansen, H. 1947: "Jyllandsposten." nr. 130, 76. årg., 09.02.1947.
- Hansen, H. 1949: "Jyllandsposten." nr. 200, 78. årg., 12.07.1949.
- Hansen, K. 1915: "Planteavlen 1914." Hertel, H. (red.): *Tidsskrift for Landøkonomi*, s. 473-488. Det Kongelige Danske Landhusholdningsselskab, København.
- Hansen, M. 1948: "København." nr. 254, 2. årg., 13.06.1948.
- Henriksen, K. 1924: *Oversigt over Dansk Entomologis historie*. Entomologisk Forening, København.
- Hertel, H. 1915: "Landbruget 1914." *Tidsskrift for Landøkonomi*, s. 1-45. Det Kongelige Danske Landhusholdningsselskab, København.
- Honoré, H. 1914: "Fredericia Social-Demokrat." nr. 166, 23.07.1914.
- Houman, B. 1948: "Land og Folk." nr. 248, 7. årg., 13.06.1948.
- Højmark, F. 1949: "Demokraten." nr. 201, 67. årg., 24.07.1949.
- Israelsen, J.F. 1914: "Skagens Avis." nr. 172, 28.07.1914.
- Jansen, S. 2000: "Chemical-warfare techniques for insect control: insect 'pests' in Germany before and after World War I." *Endeavour* 24(1). DOI: [https://doi.org/10.1016/S0160-9327\(99\)01261-2](https://doi.org/10.1016/S0160-9327(99)01261-2)
- Jensen, C. 1901: "Slagelse-Posten." nr. 206, 30. årg., 06.09.1901.
- Jensen, A. 1913: *Høsten i Danmark i Aaret 1913*. Det statistiske Departement. Bianco Lunds Bogtrykkeri. København.
- Jensen, J. 1914: "Fredericia Dagblad." nr. 169, 25. årg., 25.07.1914.
- Jensen, S. 1948: "Sorø Amts-Tidende." nr. 158, 134. årg.
- Jensen, E.B. 1949: "Fredericia Dagblad." nr. 159, 60. årg., 13.07.1949.
- Johansen, H. 1886: "Horsens Folkeblad." nr. 80, 21. årg., 05.04.1886.
- Jørgensen, N. & Søltøft-Jensen, J. 1949: "81. årg., nr. 110, 22.04.1949."
- La Cour, J.C. 1876: "Aarsberetningen." *Tidsskrift for Landøkonomi*, Fjerde hæfte, Tiende bind, s. 455-508. J.H. Schubothes Forlag, København.
- Nielsen, G. 1914: "Nordjyllands Social-Demokrat." nr. 169, 23.07.1914.
- Nielsen, C. & Schröder, H. 1924: "Kolding Folkeblad." ekstra nr., 53. årg., 04.04.1924.
- Olsen, H.P. & Olsen, A. 1947: "Næstved Tidende." nr. 130, 07.06.1947.
- Outzen, S. 2011: *Immobilie stoffer i bekæmpelsesmidler anvendt inden for frugtavl: Anvendelsesmønstre og konsekvenser for jordmiljøet*. Miljøprojekt nr. 1386. Miljøministeriet – Miljøstyrelsen.

- Pedersen-Bjerregaard, J. 1877: *Kartoffelavlens i Danmark: En Anvisning til Forbedring af Kartoffeludbyttets Mængde og Beskaffenhed samt til Bekæmpelse af Kartoffelavlens Fjender*. København.
- Ploug, C. 1877: "Fædrelandet." 38. årg., nr. 130, 03.07.1877.
- Russell, E. 2001: *War and Nature: Fighting Humans and Insects with Chemicals from World War I to Silent Spring*. Cambridge University Press.
- Rye, V. 1937a: "Randers Dagblad." 64. årg., nr. 167, 23.07.1937.
- Rye, V. 1937b: "Randers Dagblad." 64. årg., nr. 174, 31.07.1937.
- Sander, A. 1914: *Deutschlands Kampf mit dem Kartoffelkafer*. M.-Gladbach Volksvereins-Verlag.
- Schmidt, L. 1949: "Aarhus Stiftstidende." nr. 202, 156. årg.
- Seidenfaden, E. & Outze, B. 1949: "Information." nr. 157, 7. årg., 08.07.1949.
- Sundbo, J.P. 1901: "Vestjyllands Social-Demokrat." nr. 208, 06.09.1901.
- Svarre, E. 1914: "Østsjællands Folkeblad." nr. 246, 36. årg., 25.07.1914.
- Terkelsen, R. 1896: "Ribe Stiftstidende." nr. 248, 86. årg., 24.10.1896.
- Thomas, K. 1983: *Man and the Natural World*. Penguin Books.
- Topsøe, V.C.S. 1877a: "Dagbladet (København)." nr. 152, 02.07.1877.
- Topsøe, V.C.S. 1877b: "Dagbladet (København)." nr. 187, 11.08.1877.
- Wellejus, T. 1940: "Viborg Stifts Folkeblad." nr. 97, 64. årg., 27.04.1940.
- Wulff, H. 1915: "Landbolove." *Tidsskrift for Landøkonomi*, s. 409-419. Det Kongelige Danske Landhusholdningsselskab, København.

English summary

A Colorado Beetle Announces Its Arrival

– A history of the Fear of the Colorado Beetle in Denmark

This article examines the cultural and political significance of the Colorado potato beetle in Denmark prior to its confirmed arrival in 1949. Through an analysis of Danish newspaper coverage, legislative developments, and trade discourse from 1874 onward, the article traces how the beetle was constructed as a threat long before its physical presence. The research highlights how scientific reports, media narratives, and political- and everyday responses coalesced to turn the beetle into an actor within Danish society. By situating the beetle within its historical and communicative context, the article contributes to environmental history and the study of how ecological threats are mediated and politicized.